

۱۳۴

فرهنگ لغات پارلمانی

خانه ملت

فرهنگ لغات پارلمانی

خانه ملت

فرهنگ لغات پارلمانی

خانه ملت

اصطلاحات مجلس

استعفا نماینده

نحوه بررسی تقاضای استعفا

استعفا نماینده

هر نماینده که اعتبارنامه او به تصویب رسیده است می‌تواند از مقام نمایندگی استعفا دهد. پذیرش استعفا موکول به تصویب مجلس است.

(آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

نحوه بررسی تقاضای استعفا

بررسی تقاضای استعفا بدین ترتیب خواهد بود که ابتدا تقاضای استعفا قرئت شده و سپس شخص متقاضی استعفا یا نماینده دیگری به تعیین او تقاضای دفاع خواهد نمود. مدت قرئت تقاضای استعفا و توضیح نماینده متقاضی استعفا حداکثر نیم ساعت است. مخالف یا مخالفین نیز حداکثر نیم ساعت می‌توانند صحبت کنند و پس از آن رای گیری به عمل می‌آید. در صورت تصویب تقاضای استعفا مراتب از طریق هیات رئیسه به وزارت کشور اعلام می‌شود تا طبق قانون انتخابات اقدام نماید.

(آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

طرح‌های قانونی:

طرح‌های قانونی با امضا و ذکر نام حداقل پانزده نفر از نمایندگان در مجلس به رئیس تسلیم می‌شود. پس از اعلام وصول و قرئت عنوان آن توسط رئیس مجلس یا یکی از منشیان، در همان جلسه به کمیسیون‌های مربوط ارجاع می‌شود.

(آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

لایحه:

قانونی است که از طرف دولت به مجلس پیشنهاد می‌شود.

شور اول:

هنگامی که گزارش کمیسیون‌های ذی‌ربط در خصوص طرح یا لایحه عادی برای شور

اول در جلسه علنی مطرح می‌گردد، درباره نقاط ضعف و قوت نقایص و امتیازات و لزوم یا عدم لزوم آن طرح و لایحه در کلیات مذاکره می‌شود و پس از آن نسبت به اصل طرح یا لایحه رای‌گیری به عمل می‌آید.

در صورت تصویب کلیات، جهت رسیدگی در شور دوم به کمیسیون مربوطه ارجاع می‌شود.

شور دوم:

پیشنهاد‌های اصلاحی کتبی که در فاصله شور اول و دوم داده می‌شود باید به هیات رئیسه کمیسیون مربوطه تحویل و حداقل ۲۴ ساعت قبل از شروع شور دوم در کمیسیون چاپ و بین نمایندگان توزیع شود و پیشنهاد دهندگان به جلسات کمیسیون دعوت شوند.

کمیسیون مشترک:

در مورد طرح‌ها و لوایحی که به تشخیص هیات رئیسه به دو یا سه کمیسیون ارتباط اساسی داشته باشد، کمیسیون مشترک تشکیل می‌گردد. کمیسیون مزبور در انتخاب هیات رئیسه و رئه گزارش کار خود به مجلس مانند دیگر کمیسیون‌ها اقدام می‌نماید.

کمیسیون ویژه:

در مسائل مهم و استثنایی که برای کشور پیش می‌آید و در این خصوص تشکیل کمیسیون ویژه‌ای برای رسیدگی و تهیه گزارش ضرورت پیدا می‌کند، به پیشنهاد حداقل پانزده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس، این کمیسیون تشکیل می‌شود.

کمیت آرا:

مصوبات مجلس با رای موافق اکثریت مطلق حاضرین معتبر است، ارجاع مصوبات مجلس به شورای نگهبان و مراحل رسیدگی آنها.

کلیه مصوبات مجلس رسماً به شورای نگهبان فرستاده می‌شود. در صورتی که شورا ظرف ده روز پس از وصول یا پس از انقضای ده روز تمدید مذکور در اصل (۹۵) قانون اساسی، مخالفت خود را اعلام نکرده طبق اصل (۹۴) قانون اساسی، مصوبات از طرف مجلس جهت امضا و ابلاغ به ریاست جمهوری ارسال می‌شود.

(آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

تذکر:

ماده ۱۹۲- در کلیه مواردی که نماینده یا نمایندگان مطابق اصل (۸۸) هشتم و هشتم قانون اساسی، از رئیس جمهور یا وزیر درباره یکی از وظایف آنان حق سوال دارند، می‌توانند در خصوص موضوع مورد نظر به رئیس جمهور و وزیر مسوول کتبا تذکر دهند.

سوال:

ماده ۱۹۳- هر یک از نمایندگان می‌توانند راجع به مسائل داخلی و خارجی کشور از وزیر مسوول درباره وظایف او سوال نمایند.

مراحل بررسی سوال:

سوال باید کتبی، صریح و مختصر بوده و به رئیس مجلس داده شود. رئیس مجلس، موضوع را

در اسرع وقت به کمیسیون تخصصی ارجاع می‌نماید، کمیسیون موظف است حداکثر ظرف یک هفته جلسه‌ای با حضور وزیر و سوال کننده تشکیل دهد. چنانچه وزیر در کمیسیون حاضر نشود و یا در صورت حضور، سوال کننده قانع نگردد، کمیسیون به هیات رئیسه اطلاع می‌دهد تا در اولین جلسه علنی سوال نماینده قرئت و فوراً برای وزیر مربوطه ارسال گردد و ظرف چهل و هشت ساعت تکثیر و در اختیار نمایندگان قرار گیرد.

تحقق و تفحص:

ماده ۱۹۸- در اجرای اصل هفتاد و ششم (۷۶) قانون اساسی، به استثنای دستگاه‌هایی که زیر نظر مستقیم مقام معظم رهبری هستند و مجلس خبرگان رهبری و شورای نگهبان. هر گاه نماینده‌ای تحقیق و تفحص در هر یک از امور کشور را لازم بداند، درخواست خود را کتبا از طریق هیات رئیسه مجلس به کمیسیونی که امر مزبور در تخصص آن است تقدیم می‌نماید.

استیضاح وزیران:

نمایندگان مجلس می‌توانند، با در نظر گرفتن اصل (۸۹) قانون اساسی، وزیر یا هیات وزیران را استیضاح می‌کنند، استیضاح وقتی قابل طرح در مجلس است که به امضای حداقل ده نفر از نمایندگان برسد.

جایگاه‌ها:

جایگاه نمایندگان، پس از رتبه اعتبارنامه نمایندگان به مجلس به حکم قرعه تعیین می‌شود و در دفتر مخصوص ثبت خواهد شد.

قرعه کشی هر ۶ ماه یک مرتبه تجدید می‌شود. نمایندگانی که در قرعه قبل در قسمت جلو مجلس بوده‌اند به حکم قرعه در قسمت دوم مجلس استقرار خواهند یافت.

در دو ردیف اول رئیس جمهور، معاونان و مشاوران او، اعضای شورای نگهبان و هیات وزیران و معاونان امور مجلس و دیگر افراد مجاز خواهند نشست و افراد مذکور به هیچ وجه مجاز به نشستن در صندلی نمایندگان و یا تردد در محل استقرار نمایندگان نمی‌باشند.

(آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

تعطیلات و مرخصی‌ها:

تعطیلات تابستانی مجلس در هر سال سی روز است که زمان آن با تشخیص مجلس تعیین می‌شود. هیات رئیسه می‌تواند در تنظیم برنامه جلسات علنی و کمیسیون‌ها به گونه‌ای عمل کند که نمایندگان در هر ماه یک هفته کاری هم برای رسیدگی به وظایف نمایندگی فرصت داشته باشند.

(آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

حقوق نمایندگان

مقرری نمایندگان بر اساس قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت و مخارج سمت نمایندگی با پیشنهاد هیات رئیسه و تصویب جلسه مشترک هیات رئیسه و کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات کشور برای هر سال تعیین و جهت درج در بودجه سالیانه کشور به دولت ابلاغ می‌گردد. قبل از تصمیم مجدد در هر دوره مطابق مصوبه دوره قبل عمل خواهد شد.

(آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

انتظام مجلس

حفظ انتظام و امنیت محوطه مجلس به عهده رئیس مجلس و در غیاب او به عهده نواب رئیس است. هیچ مقامی و قوه‌ای بدون اجازه رئیس، حق مداخله در محوطه و امور مجلس را ندارد. (آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

وظایف و اختیارات رئیس مجلس

- ۱- اداره جلسات مجلس به شرح مواد این آیین‌نامه.
 - ۲- نظارت بر کلیه امور اداری، مالی، استخدامی و سازمانی مجلس.
 - ۳- امضای کلیه احکام استخدامی بر اساس آیین‌نامه استخدامی کارکنان مجلس و سایر قوانین و مقررات.
 - ۴- امضای کلیه نامه‌های مربوط به امور قانونگذاری و پارلمانی مجلس.
 - ۵- حضور در نهادهای قانونی که رئیس مجلس عضو آنها است.
 - ۶- رتبه گزارش کامل از تصمیمات و اقدامات هیات رئیسه در رابطه با مسائل مختلف مربوط به مجلس و واحدهای تابعه آن، هر سه ماه یکبار به نمایندگان.
 - ۷- سایر موارد مذکور در قانون اساسی و دیگر مقررات.
- (آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

کمیسیون

مجلس دارای کمیسیون‌های خاص شامل کمیسیون تحقیق، تدوین آیین‌نامه داخلی مجلس، اصل نودم (۹۰) و کمیسیون‌های تخصصی با محدوده وظایف مشخص به شرح مواد این آیین‌نامه خواهد بود. تعداد اعضای کمیسیون تحقیق و کمیسیون تدوین آیین‌نامه داخلی مجلس هر کدام پانزده نفر و سایر کمیسیون‌های خاص و تخصصی بنا به تشخیص هیات رئیسه و روسای شعب دارای حداقل نوزده و حداکثر بیست و سه نفر عضو خواهند بود. (آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

غیبت نمایندگان

ماده ۸۸- نماینده‌ای که بیش از یکصد ساعت متوالی یا دویست و پنجاه ساعت غیرمتوالی از اوقات رسمی جلسات مجلس و کمیسیون را بدون عذر موجه در یک سال غیبت نماید، مستعفی شناخته خواهد شد.

همچنین نماینده‌ای که به علت ناتوانی جسمی و یا بیماری بیش از چهارماه در يك سال غیب موجه داشته باشد بنابه درخواست سي نفر از نمایندگان و تصویب دو سوم نمایندگان حاضر مبني بر عجز وي از ایفای نمایندگی، سمت نمایندگی خود را از دست می‌دهد.

تبصره ۱- تا يك هفته پس از اعلام رسمی مستعفی شناخته شدن نماینده، در صورتی که خود وي یا نماینده دیگری به غیرموجه بودن غیبت اعتراض کند و آن را تسلیم هیات ریسه نماید، این اعتراض در اولین فرصت در مجلس مطرح می‌شود و پس از صحبت حداکثر دو مخالف و دو موافق (هر يك به مدت پانزده دقیقه) در صورتی که مجلس به موجه بودن غیبت نماینده مورد بحث رای داد، غیبت موجه شناخته خواهد شد. يك نفر از هیات ریسه به عنوان موافق و نماینده مورد بحث به عنوان مخالف برای صحبت، حق تقدم خواهند داشت.

تبصره ۲- در صورتی که نماینده مستعفی شناخته شده به غیرموجه بودن غیبت خود اعتراض کرده باشد ولي در موقع طرح نتواند و یا نخواهد در مجلس حضور یابد، می‌تواند لایحه دفاعیه خود را برای طرح در مجلس حداکثر تا موقع طرح، تحویل مجلس نماید. در این صورت این لایحه با حق تقدم در فرصت مقرر برای صحبت مخالفین توسط یکی از منشی‌ها قرائت خواهد شد. مدت قرائت لایحه حداکثر نیم ساعت خواهد بود. ماده ۸۰- به غیبت و تاخیر غیرموجه حقوق تعلق نمی‌گیرد.

ماده ۹۰- محاسبه ساعات غیبت در کمیسیون‌ها با روسای کمیسیون‌ها و در جلسات رسمی مجلس با هیات ریسه می‌باشد و در هر دو صورت، اعلان رسمی غیبت با هیات ریسه مجلس خواهد بود. هیات ریسه موظف است غیبت و تاخیر غیرموجه نمایندگان در کمیسیون‌ها را هر ماه به اطلاع نمایندگان برساند. ماده ۹۱- غیبت، تاخیر غیر موجه نمایندگان پیش از پایان جلسه مجلس اعلان و در صورت مذاکرات مجلس ثبت خواهد شد.

تبصره - غیبت غیرموجه از دو جلسه کمیسیون در حکم غیبت از يك جلسه رسمی مجلس می‌باشد. استعفاء نماینده ونحوه بررسی آن

ماده ۹۲- هر نماینده که اعتبارنامه او به تصویب رسیده است می‌تواند از مقام نمایندگی استعفاء دهد. پذیرش استعفاء موکول به تصویب مجلس است.

ماده ۹۳- نماینده تقاضای استعفاء مدلل خود را به عنوان رییس مجلس می‌نویسد و رییس مجلس آن را در اولین جلسه علنی و بدون قرائت متن، اعلام و در دستور کار هفته بعد می‌گذارد. نماینده می‌تواند قبل از شروع بررسی در مجلس تقاضای استعفاء خویش را مسترد دارد.

ماده ۹۴- بررسی تقاضای استعفاء بدین ترتیب خواهد بود که ابتدا تقاضای استعفاء قرائت شده و سپس شخص متقاضی استعفاء یا نماینده دیگری به تعیین او تقاضای دفاع خواهد نمود. مدت قرائت تقاضای استعفاء و توضیح نماینده متقاضی استعفاء حداکثر نیم ساعت است. مخالف یا مخالفین نیز حداکثر نیم ساعت می‌توانند صحبت کنند و پس از آن رای‌گیری به عمل می‌آید. در صورت تصویب تقاضای استعفاء مراتب از طریق هیات ریسه به وزارت کشور اعلام می‌شود تا طبق قانون انتخابات اقدام نماید. تبصره- هرگاه نماینده متقاضی استعفاء برای طرح تقاضای استعفای خود در مجلس حاضر نشود و کسی را هم برای دفاع از خود تعیین ننماید متن تقاضای استعفاء قرائت و در صورت وجود مخالف حداکثر به مدت پانزده دقیقه صحبت خواهد کرد و سپس رای‌گیری به عمل می‌آید.

ماده ۹۵- هرگاه تقاضای استعفاء تعدادی از نمایندگان به نحوی باشد که مانع از تشکیل جلسه رسمی گردد قابل طرح در مجلس نیست.

تحقیق و تفحص

در اجرای اصل هفتاد و ششم (۷۶) قانون اساسی، به استثنای دستگاه‌هایی که زیر نظر مستقیم مقام معظم رهبری هستند و مجلس خبرگان رهبری و شورای نگهبان هرگاه نماینده‌ای تحقیق و تفحص در هر يك از امور کشور را لازم بداند، درخواست خود را کتبا از طریق هیات ریسه مجلس به کمیسیون‌هایی که امر مزبور در تخصص آن است تقدیم می‌نماید و کمیسیون اطلاعاتی را که در آن زمینه دارد در اختیار وی قرار می‌دهد. در صورتی که نماینده مزبور اطلاعات موجود در کمیسیون را کافی تشخیص ندهد، کمیسیون از نماینده مزبور در اولین فرصت دعوت به عمل می‌آورد و دلائل ضرورت تحقیق و تفحص در زمینه مورد نظر را استماع می‌نماید و پس از بررسی، نظر خود را مبنی بر تصویب یا رد درخواست نماینده به مجلس گزارش می‌دهد. این گزارش خارج از نوبت در دستور مجلس قرار می‌گیرد. در صورتی که گزارش کمیسیون به مجلس مبنی بر تصویب درخواست تحقیق و تفحص باشد، پس از استماع آن، بدون بحث رای‌گیری به عمل می‌آید و در صورتی که مبنی بر رد آن باشد، نماینده درخواست کننده می‌تواند حداکثر به مدت ده دقیقه از درخواست خود دفاع نماید. در صورت تصویب مجلس، انجام تحقیق و تفحص به همان کمیسیون محول می‌گردد. کمیسیون ضمن دعوت از نماینده درخواست کننده تفحص، تحقیق و تفحص لازم را به عمل آورده و نتیجه آن را که طی گزارشی در جلسه مشترک هیات تحقیق و تفحص و کمیسیون به تصویب می‌رسد به مجلس تقدیم می‌نماید.

(آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

کمیسیون ویژه

مسائل مهم و استثنایی که برای کشور پیش می‌آید و در این خصوص تشکیل کمیسیون ویژه‌ای برای رسیدگی و تهیه گزارش ضرورت پیدا می‌کند، به پیشنهاد حداقل پانزده نفر از نمایندگان و تصویب مجلس، این کمیسیون تشکیل می‌شود. اعضای کمیسیون ویژه که هفت تا پانزده نفر بنا به نظر پیشنهاددهندگان خواهند بود، مستقیماً در جلسه علنی توسط نمایندگان با رای مخفی و اکثریت نسبی انتخاب خواهند شد. هیات ریسه کمیسیون ویژه همانند دیگر کمیسیون‌ها انتخاب خواهد شد.

(آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

ارجاع مصوبات مجلس به شورای نگهبان و راه‌حل رسیدگی آنها

کلیه مصوبات مجلس، رسماً به شورای نگهبان فرستاده می‌شود. در صورتی که شورا ظرف ده روز پس از وصول یا پس از انقضای ده روز تمدید مذکور در اصل نود و پنجم (۹۵) قانون اساسی، مخالفت خود را اعلام نکرد، طبق اصل نود و چهارم (۹۴) قانون اساسی، مصوبات از طرف مجلس جهت امضا و ابلاغ به ریاست جمهوری ارسال می‌شود.

روز وصول مصوبه و روز اعلام نظر شورای نگهبان به مجلس، جزء مهلت‌های مقرر محسوب نمی‌گردد. مصوبات مجلس تا زمان اعلام نظر نهایی شورای نگهبان، از دستور خارج نمی‌شود. شورای نگهبان، در صورت رد مصوبات مجلس، موظف است علت رد را صریحاً به مجلس گزارش نماید تا بلافاصله تکثیر و توزیع شود.

مصوبات عادی و يك فوریتی مجلس که از طرف شورای نگهبان رد شده به کمیسیون مربوطه ارسال می‌شود و با اعلام وقت قبلی با حضور نماینده شورای نگهبان، موارد اعتراض، برای اصلاح مورد بحث قرار می‌گیرد. در صورت عدم حضور نماینده شورای نگهبان در موعد اعلام شده، کمیسیون، با ملحوظ نمودن نظر شورای نگهبان، کار خود را انجام می‌دهد. نمایندگانی که پیشنهاد اصلاحی داده‌اند، در این مرحله می‌توانند در

کمیسیون شرکت نمایند. نظر کمیسیون همراه پیشنهادهای پذیرفته نشده نمایندگان، در مجلس مطرح می‌شود و طبق معمول شور دوم، مورد بحث و رای قرار می‌گیرد.

چنانچه در مورد ماده‌ای، کمیسیون نیز همراه پیشنهادهای دیگر پیشنهاد داده شده باشد، اول پیشنهاد کمیسیون به رای گذاشته می‌شود و در صورت عدم تصویب، پیشنهادهای دیگر مطرح می‌شود. در صورت عدم تصویب پیشنهاد کمیسیون و یا پیشنهادهای قبلی نمایندگان در مجلس، پیشنهادهای جدید پذیرفته می‌شود و درباره آنها بحث و رای‌گیری به عمل می‌آید. پس از ایراد شورای نگهبان، دولت حق پیشنهاد اصلاح لایحه را ندارد مگر در موارد ایراد شورای نگهبان.

شورای نگهبان نمی‌تواند پس از گذشت مهلت‌های مقرر و رفع ایراد در نوبت اول، مجدداً مغایرت موارد دیگری را که مربوط به اصلاحیه نمی‌باشد، بعد از گذشت مدت قانونی به مجلس اعلام نماید مگر در انطباق با موازین شرعی. اگر با اصلاح ماده مورد ایراد شورای نگهبان، ماده به کلی خاصیتش را از دست بدهد، می‌توان آن را حذف کرد.

پس از بررسی گزارش کمیسیون که در آن نظر شورای نگهبان ملحوظ شده است و رای‌گیری نسبت به آن مصوبه مجدداً به شورای نگهبان ارسال می‌شود، اگر این مصوبه هنوز وافی به نظرات شورای نگهبان نباشد، مجدداً در مجلس مطرح می‌گردد، در صورتی که مجلس با در نظر گرفتن حفظ مصلحت نظام همچنان بر رای خود باقی باشد، رئیس مجلس مصوبه مذکور را به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال می‌دارد.

مجمع موظف است تنها در موارد اختلاف و دیگر موارد مربوط به آن اظهار نظر قطعی نموده و گزارش آن را جهت طی مراحل بعدی به رئیس مجلس اعلام نماید.

(آئین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

مسئولیت مشترك هیات رئیسه در برابر مجلس

ماده (۲۴) : رئیس مجلس و سایر اعضای هیات رئیسه در مورد انجام وظایف محوله در این آیین‌نامه در برابر مجلس، مسئولیت مشترك دارند.

ماده (۲۵) : هرگاه نمایندگان به کیفیت اداره جلسات یا سایر امور مجلس و نحوه ایفای وظایف رئیس یا سایر اعضای هیات رئیسه معترض باشند، می‌توانند طی تقاضای کتبی با امضای حداقل بیست و پنج نفر و یا به درخواست کمیسیون تدوین آیین‌نامه داخلی مجلس از هیات رئیسه، تشکیل هیات رسیدگی به اعتراضات، مرکب از روسای کمیسیون‌های تخصصی و هیات رئیسه و اعضای کمیسیون تدوین آیین‌نامه داخلی مجلس را درخواست نمایند. هیات رئیسه مکلف است ظرف مدت سه روز نسبت به تشکیل هیات رسیدگی به اعتراضات، اقدام نماید. هیات اخیر مکلف است ظرف ده روز با حضور سه نفر از منتخبین معترضین، به موضوع رسیدگی نماید. در صورتی که اکثریت اعضاء هیات رای بر عدم صلاحیت فرد مورد اعتراض دادند عضویت وی در هیات رئیسه تعلیق می‌گردد. گزارش هیات در این باره در جلسه غیرعلنی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در اولین جلسه علنی مجلس، بدون بحث به رای‌گیری گذاشته می‌شود.

در صورت رد عدم صلاحیت، عضو مزبور به کار خود ادامه خواهد داد و در غیر این صورت از سمت خود مستعفی شناخته می‌شود و حق شرکت در انتخابات مجدد آن دوره را ندارد.

تبصره ۱ - هیات رسیدگی به اعتراض، در ابتدای نخستین جلسه خود، هیات رئیسه‌ای را وفق مقررات مربوط به انتخاب هیات رئیسه کمیسیون‌ها، انتخاب می‌نمایند.

جلسات هیات با حضور سه چهارم اعضاء رسمیت می‌یابد و مناط اعتبار تصمیمات آن، رای اکثریت مطلق حاضرین می‌باشد.

تبصره ۲ - نمایندگان معترض و اعضای مورد اعتراض هیات رئیسه مجلس، حق رای در جلسه هیات رسیدگی کننده به اعتراضات را ندارند.

تبصره ۳ - رسیدگی فوق مانع از انجام وظایف قانونی کمیسیون اصل نودم (۹۰) قانون اساسی نسبت به طرز کار مجلس نخواهد بود و نمایندگان می‌توانند از آن طریق نیز نسبت به عملکرد هیات رئیسه نظارت و پیگیری نمایند.

آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

بررسی بودجه

به منظور تنظیم اصول و مفاد برنامه‌های توسعه و لوایح بودجه کل کشور و ایجاد هماهنگی بین کمیسیون‌های تخصصی مجلس شورای اسلامی، پس از تقدیم لایحه مربوط توسط دولت به مجلس، کمیسیون تلفیق مرکب از اعضای ذیل تشکیل می‌گردد.

۱- کلیه اعضای کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات.

۲- دو نفر از هر يك از کمیسیون‌های دیگر (غیر از کمیسیون‌های تحقیق و تدوین آیین نامه داخلی مجلس).

اعضای مذکور در بند (۲) توسط کمیسیون‌های مربوطه انتخاب و به هیات رئیسه مجلس معرفی می‌شوند.

ماموریت این کمیسیون تا تصویب نهایی قانون برنامه توسعه و یا لایحه بودجه سالانه کل کشور ادامه می‌یابد.

اول - تصویب برنامه توسعه

ماده ۲۱۴- کلیات برنامه و کلیه تبصره‌هایی که مربوط به اهداف کلان و خط مشی‌های اساسی است در شور اول و بقیه در شور دوم بررسی و تصویب خواهد شد.

تبصره - مصوبات شور اول غیر قابل تجدید نظر می‌باشد.

ماده ۲۱۵- کمیسیون‌های تخصصی موظفند حداکثر ظرف مدت دو هفته نسبت به مواد و تبصره‌های مربوط به خود، بررسی‌های لازم را به عمل آورند و در پایان مهلت، گزارش کار مربوط به شور اول خود را به کمیسیون تلفیق ارسال دارند.

ماده ۲۱۶- کمیسیون تلفیق موظف است حداکثر ظرف مدت سه هفته پس از جمع آوری گزارش کمیسیون‌های تخصصی و اصلاح و تلفیق آنها، گزارش جامع خود را به جلسه علنی ارائه نماید.

ماده ۲۱۷- پس از شور اول، کمیسیون تلفیق موظف است نحوه توزیع را تعیین و ظرف مدت ده روز همراه با سیاست‌های مصوب شور اول به کمیسیون‌های تخصصی اعلام نماید.

ماده ۲۱۸- در شور دوم، کمیسیون‌های تخصصی موظفند در چهارچوب ابلاغیه کمیسیون تلفیق، تبصره‌ها و پیوسته‌ها را بررسی و گزارش خود را حداکثر ظرف مدت دو هفته به کمیسیون تلفیق اعلام کنند.

ماده ۲۱۹- کمیسیون تلفیق پس از وصول کلیه گزارش‌های شور دوم کمیسیون‌های تخصصی، موظف است حداکثر ظرف سه هفته آنها را اصلاح و تلفیق و گزارش نهایی را جهت بررسی و تصویب در شور دوم به مجلس ارائه نمایند.

ماده ۲۲۰- نمایندگان در شور اول و دوم می‌توانند پیشنهادهای خود را در مهلت‌های اعلام شده توسط کمیسیون‌های تخصصی به آنها ارائه نموده و در وقت مقرر جهت توضیح در کمیسیون حاضر شوند.

ماده ۲۲۱- در شور اول و دوم ابتدا پیشنهادهای مربوط به کمیسیون‌های تخصصی و سپس پیشنهادهای نمایندگان در مورد ماده واحده و تبصره‌ها قابل طرح می‌باشد.

ماده ۲۲۲- نحوه رسیدگی به کلیات و پیشنهادهای شور اول و دوم، و هر موضوعی که در این بخش از آیین نامه نیامده بر طبق معمول مقررات این آیین نامه خواهد بود.

ماده ۲۲۳- اصلاح برنامه مصوب تنها در قالب طرحها و لوایح خاص خود قابل پذیرش است و نمی‌توان در ضمن لوایح بودجه و دیگر طرحها و لوایح قانونی آن را اصلاح و یا تغییر داد.

دوم- تصویب بودجه سالیانه کل کشور

ماده ۲۲۴- لایحه بودجه سالیانه کل کشور يك شورى خواهد بود و ترتیب رسیدگی به شرح ذیل می‌باشد:

۱- نمایندگان مجلس از زمان تقدیم لایحه بودجه سالیانه کل کشور و پیوستها توسط دولت و توزیع آن تا مدت ده روز می‌توانند پیشنهادهای خود را به کمیسیون‌های تخصصی مجلس تقدیم نمایند.

۲- کمیسیون‌های تخصصی موظفند حداکثر تا ده روز پس از پایان مهلت اخذ پیشنهادهای نمایندگان، گزارش خود را به کمیسیون اصلی تقدیم نمایند.

۳- کمیسیون اصلی موظف است حداکثر ظرف مدت پانزده روز، ضمن رسیدگی به گزارش کمیسیون‌های تخصصی گزارش نهایی خود را تنظیم و به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید.

۴- در جلسه علنی، پس از رسیدگی به کلیات بودجه و تصویب آن، به پیشنهادهای مربوط به درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار بودجه عمومی دولت رسیدگی و سقف آن به تصویب خواهد رسید. پس از آن پیشنهادهای مربوط به تبصره‌ها و ردیفها رسیدگی می‌گردد.

تبصره ۱- در جلسه علنی، تنها پیشنهادهایی که توسط نمایندگان و کمیسیون‌ها در زمان مقرر دریافت و به چاپ رسیده، مشروط به عدم مغایرت با قانون برنامه، قابل طرح می‌باشد.

تبصره ۲- نحوه رسیدگی به چند دوازدهم، متمم و اصلاحیه‌های بودجه و سایر مواردی که در این ماده پیش بینی نشده طبق مقررات معمول در این آیین نامه خواهد بود.

ماده ۲۲۵- هنگام طرح لایحه بودجه در مجلس، جلسات باید بلاانقطاع در کلیه ایام هفته غیر از جمعه و تعطیلات رسمی، حداقل روزی چهار ساعت منعقد گردد و تا موقعی که شور و مذاکره پایان نیافته و رای مجلس اخذ نشده است از دستور خارج نمی‌شود و هیچ لایحه یا طرح دیگر نمی‌تواند مطرح باشد مگر لایحه يك یا چند دوازدهم بودجه در صورت ضرورت.

تبصره - اگر مطالب فوری و فوتی اعم از طرحها و لوایح دو فوریتی و غیره پیش آید که به تشخیص مجلس تأخیر آن موجب زیان جبران ناپذیری باشد، در این صورت برای طرح و تصویب آن زمان مشخصی معین می‌شود.

(آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

هیات‌های ریسه مجلس

هیات ریسه سنی

مسن ترین فرد از نمایندگان حاضر به عنوان رییس سنی و فرد بعدی به عنوان نایب رییس و دو نفر از جوانترین نمایندگان حاضر به سمت منشی معین می‌شوند و در جایگاه هیات ریسه قرار می‌گیرند. در صورت تساوی سن، هیات ریسه سنی با قید قرعه از بین مسن‌ترین و جوانترین نمایندگان حاضر تعیین خواهد شد. اعلام هیات ریسه سنی با اداره کل قوانین مجلس است.

وظایف هیات رییس سنی، اداره جلسه افتتاحیه، انجام مراسم تحلیف، اقتراع شعب و اجرای انتخابات هیات رییس موقت است.

هیات رییس موقت:

انتخاب هیات رییس موقت در دومین جلسه علنی مجلس انجام خواهد شد. ترکیب و طرز انتخاب آن مانند هیات رییس دائم است، به جز این که اکثریت نسبی در انتخاب رییس کافی خواهد بود.

هیات رییس موقت بلافاصله پس از انتخاب، با متن سوگند نامه هیات رییس دائم مراسم تحلیف را بجای خواهد آورد.

وظایف هیات رییس موقت اداره جلسات مجلس تا زمان تایید اعتبارنامه دو سوم نمایندگان و اجرای انتخابات هیات رییس دائم و تمشیت امور اداری مجلس است.

هیات رییس دائم:

پس از تصویب اعتبارنامه حداقل دو سوم مجموع نمایندگان، هیات رییس موقت اقدام به انتخاب هیات رییس دائم می‌کند، اعضای هیات رییس دائم برای یکسال انتخاب می‌شوند. مبنای تجدید انتخابات سالیانه، سالروز انتخابات هیات رییس قبلی بوده و در صورتی که با تعطیلات مصادف گردد در جلسه قبل از آن انجام می‌گردد و مسئولیت هیات رییس جدید از سالروز انتخابات قبل تفویض خواهد گردید.

هیات رییس دائم مرکب از رییس، دو نایب رییس، شش منشی و سه کارپرداز می‌باشد. انتخاب رییس در نوبت اول با اکثریت مطلق آراء نمایندگان صاحب رای است و انتخاب نواب رییس، منشی‌ها و کارپردازان هر کدام جداگانه و با اکثریت نسبی و رای مخفی و با ورقه خواهد بود. در صورتی که در انتخابات رییس در نوبت اول اکثریت مطلق حاصل نشود، در نوبت دوم اکثریت نسبی کافی خواهد بود. چنانچه آراء برای رییس، نواب رییس، منشی‌ها، کارپردازان با یکدیگر برابر باشد، حسب مورد به قید قرعه تعیین می‌شوند.

در صورتی که فرد غایب در جلسه می‌توان رای داد که قبل از تشکیل جلسه مربوط به انتخاب هیات رییس، کتبا نامزدی خود را به اداره کل قوانین مجلس اعلام کرده باشد. قبل از اخذ رای برای هیات رییس، اسامی داوطلبان به ترتیب وصول به هیات رییس بدون بحث در جلسه علنی اعلام خواهد شد.

اعضاء هیات رییس دائم، پس از انتخاب، در حضور نمایندگان به ترتیب سوگند یاد می‌کنند. (آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی)

نکات مشترک مربوط به بررسی طرح‌ها و لوایح

ماده ۱۷۸- در مواردی که طرح یا لایحه قانونی مربوط به امور داخلی مجلس نباشد، از طریق هیات رییس به

وزیر یا مسئول اجرایی مربوطه رسماً اطلاع داده می‌شود تا خود یا معاون او که رسماً به مجلس معرفی شده در جلسه علنی حاضر شود و در مذاکرات شرکت نماید. در صورت اطلاع و عدم حضور وزیر یا معاون بدون عذر موجه، از طرف رئیس مجلس مواخذه خواهد شد. به هر صورت، در همان جلسه، حتی با عدم حضور وزیر یا مسئول اجرایی مربوطه، طرح یا لایحه مورد بررسی قرار خواهد گرفت و اتخاذ تصمیم خواهد شد. ماده ۱۷۹- سوالات توضیحی نمایندگان، در شور اول یا دوم طرحها و لوایح که مربوط به موضوعات مورد بحث باشد، در مجلس کتبا به رئیس مجلس تقدیم می‌شود. رئیس این سوالات را به مخبر کمیسیون مربوط یا نماینده دولت می‌دهد تا به هنگام توضیح و یا توجیه به آن پاسخ داده شود. ماده ۱۸۰- در صورتی که حداقل بیست و پنج نفر از نمایندگان کتبا از مجلس تقاضا کنند که طرح یا لایحه قانونی واصل شده به مجلس برای حداکثر شش ماه مسکوت بماند، پس از توضیح یکی از پیشنهاددهندگان به مدت پنج دقیقه و پاسخ آن از طرف یک مخالف به مدت حداکثر پنج دقیقه، رای گرفته می‌شود. تقاضای مسکوت ماندن لایحه بدون موافقت وزیر یا معاون امور مجلس ذی‌ربط پذیرفته نخواهد شد. تقاضای مسکوت ماندن در هر طرح و لایحه فقط برای یک مرتبه مجاز خواهد بود. هیات رئیسه موظف است پس از گذشت مدت مسکوت ماندن، طرح یا لایحه را مجدداً در دستور کار مجلس قرار دهد. تبصره - چنانچه تقاضای مسکوت ماندن برای انجام اصلاحات طرح یا لایحه باشد پس از تصویب مسکوت ماندن به کمیسیون ذی‌ربط جهت انجام اصلاحات ارجاع می‌گردد. نحوه رسیدگی به اصلاحات همچون رسیدگی در شور دوم طرحها و لوایح خواهد بود.

ماده ۱۸۱- اخطار راجع به منافی بودن طرحها و لوایح و سایر موضوعات مورد بحث در مجلس با قانون اساسی یا آیین‌نامه داخلی مجلس مقدم بر اظهارات دیگر است و مذاکرات در موضوع اصلی را متوقف می‌کند. این اخطار باید با استناد به اصل مربوطه حداکثر ظرف پنج دقیقه به عمل آید. در صورتی که رئیس مجلس اخطار را وارد بداند بدون بحث از مجلس نظرخواهی می‌نماید چنانچه مجلس اخطار را وارد دانست رئیس نسبت به پذیرش اصلاحات پیشنهادی یا حذف مورد اشکال یا ارجاع آن به کمیسیون ذی‌ربط جهت بررسی مجدد اقدام خواهد کرد.

ماده ۱۸۲- در صورتی که نمایندگان نسبت به اجرای آیین‌نامه داخلی مجلس تخلفی را که مربوط به همان جلسه باشد مشاهده نمایند، حق دارند بلافاصله مورد تخلف را با استناد به ماده مربوطه بدون خروج از موضوع حداکثر ظرف پنج دقیقه تذکر دهند و اگر مربوط به آن جلسه نباشد بعد از نطق قبل از دستور و قبل از شروع دستور جلسه و یا پایان جلسه، قبل از اعلام ختم آن حداکثر ظرف پنج دقیقه تذکر دهند چنانچه رئیس تذکر را وارد بداند موظف است به آن ترتیب اثر دهد.

ماده ۱۸۳- پس از آن که مجلس درباره طرح یا لایحه‌ای رای نهایی داد، اسناد و اوراق و صورت جلسات مربوط به آن در اداره کل قوانین مجلس بایگانی می‌شود.

فاطمه طاهری